

1997-732
97-955
RAAD VOOR Opleiding en Cultuur
NOORD-BRABANT

Aan het College van Gedeputeerde
Staten der Provincie
Noord-Brabant,
Postbus 90151,
5200 MC 's-HERTOGENBOSCH.

datum 21 december 1995.
onderwerp 95.425.202.

Klein Lombardje 33
5211 HJ 's-Hertogenbosch

Geacht College,

telefoon
073-137092

fax
073-123757

bank
52.42.14.174

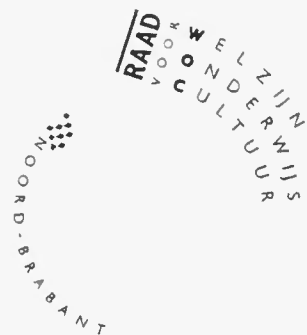
De Raad voldoet hiermee aan Uw verzoek d.d. 2 augustus 1995, kenmerk: 324899/329522, om behulpzaam te zijn bij de evaluatie van de Rijksbijdrageregeling Beeldende Kunst over de periode 1993 en 1994 en geeft tevens een advies over het beleid ten aanzien van deze regeling voor de periode 1997 tot 2001.

De voorbereiding van dit advies is uitgevoerd door een ad hoc commissie van de Raad bestaande uit de volgende leden:

- prof.dr. G. Extra (voorzitter);
- ir. W. Bähler;
- mr. A.A.C.M. Leenders;
- P.J.W.M. de Rooij;
- drs. C.P.M. Slegers (secretaris), directeur van de Raad.

Deze commissie heeft tevens gefunctioneerd als begeleidingsgroep voor de onderzoekster mevrouw drs. A. van Hecke uit Eindhoven. Zij heeft het materiaal bestudeerd en geanalyseerd en de resultaten weergegeven in een rapport, dat bij dit advies wordt meegezonden. De verantwoordelijkheid voor de tekst van het rapport berust bij mevrouw Van Hecke. De Raad heeft bij de formulering van dit advies nuttig gebruik gemaakt van dit rapport. Daarnaast heeft de directeur van de Raad gesprekken gevoerd met een aantal betrokkenen (zie bijlage 2).

2.
95.425.202.

De ad hoc commissie heeft een eerste opzet van de evaluatie besproken met de volgende externe deskundigen:

- dr. G. Dales, directeur Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst (BKVB);
- J. Volleberg, Stichting Symbiose (voormalige Stichting Kunst en Cultuur Limburg);
- drs. H.J.M. Akkermans, ex-directeur Culturele Raad Zuid-Holland, ex-directeur Minerva, redacteur Handboek Cultuurbeleid.

De Provincie Noord-Brabant voert een beleid voor de beeldende kunst dat gedeeltelijk uit eigen middelen en voor een deel met rijksmiddelen wordt bekostigd. Met de eigen middelen (9,2 ton op jaarbasis) wordt de Nieuwe Brabantse Kunststichting (NBKS) (7,2 ton) bekostigd en worden er subsidies verstrekt aan activiteiten en manifestaties op het gebied van de beeldende kunst (1,8 ton). Dit gebeurde tot 1995 via een verdeelprogramma; met ingang van dit jaar beslist de NBKS hierover via een mandaatsubsidie.

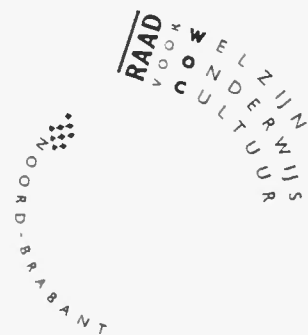
Daarnaast voert de provincie met behulp van deze rijksbijdragen een beleid gericht op de volgende doelstellingen:

- het stimuleren van de produktie en ontwikkeling van de beeldende kunst;
- het meer toegankelijk en beschikbaar maken van beeldende kunst voor een breder publiek.

De rijksbijdrage (3,3 miljoen per jaar) wordt verdeeld in zes geldstromen:

- "- het verlenen van bijdragen aan de gemeenten Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg ter ondersteuning van hun beeldend kunstbeleid;
- het verlenen van subsidies aan de Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars voor het doen verlenen van individuele subsidies aan beeldende kunstenaars;
- het verlenen van subsidies aan kunstuitlenen voor aankoop en/of huur van beeldende kunst;
- het verlenen van subsidies aan musea voor aankoop van beeldende kunst ten behoeve van hun collecties;
- het verlenen van subsidies aan derden voor aankoop van beeldende kunst of opdrachtverlening tot het vervaardigen van beeldende kunst;
- het verlenen van subsidies voor projecten manifestaties en publicaties, via het Verdeelprogramma BK etc. en vanaf 1995 via de verdeelsubsidie aan de NBKS."

3.
95.425.202.

Hoewel de aangeleverde gegevens uitsluitend op de rijksbijdrageregeling betrekking hebben zal de Raad in het advies toch relaties leggen met het autonome beleid van Noord-Brabant in deze sector. De Raad signaleerde in het advies over de Ontwerp-notitie Beeldende Kunst (21 februari 1992) dat het beleid nogal zwaar steunde op de rijksmiddelen: "Dit kan voor de toekomst risico's inhouden die het evenwicht van het totale beleid aantasten." De Raad adviseerde daarom twee ton eigen middelen per jaar aan het beleid toe te voegen en daarmee de collectionering van moderne kunst door Het Noordbrabants Museum geheel uit eigen middelen te subsidiëren.

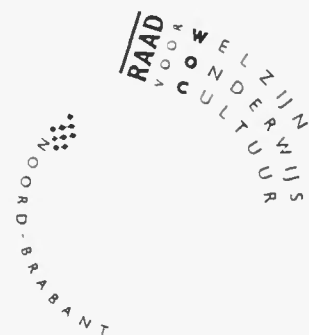
Bij de evaluatie zal steeds blijken dat er raakvlakken zijn met de NBKS en ook met de Brabantse Museum Stichting (BMS), hoewel deze laatste organisatie niet betrokken is bij deze evaluatie.

Het beleid hinkt nu wat op twee gedachten. Enerzijds is de NBKS enkele jaren geleden gekenmerkt als het centrale instituut voor wat er op het gebied van beeldende kunst in Noord-Brabant plaatsvindt, anderzijds staan de verdeling van de rijksmiddelen en het gebruik daarvan vrij los van de NBKS. De NBKS zou bij alle zes de onderdelen van het beeldende kunstbeleid een rol kunnen spelen, maar dit is niet het geval. De verdeling van de individuele subsidies is een zaak van het zelfstandige Fonds voor Beeldende Kunstenaars en bij de Commissie Aankopen en Opdrachten verloopt de communicatie met de NBKS (nog) niet optimaal.

In de nota "Cultuur Centraal in Brabant", uitgangspunten voor het cultuurbeleid van de Provincie Noord-Brabant 1996-1999, december 1995, wordt het belang van een goede infrastructuur voor het cultuurbeleid en de rol van de steunfunctie-instellingen beschreven: "De uitvoering van het provinciale cultuurbeleid voltrekt zich in nauwe samenwerking met de provinciale steunfunctie-organisaties. Het succes van ons cultuurbeleid wordt in belangrijke mate bepaald door het functioneren van deze instellingen, waaraan ook een belangrijk deel van de beschikbare middelen wordt besteed." In de nota wordt verder niet uitgeweid over de rol van de NBKS; in het hoofdstuk Bestaand Beleid worden taak en functie beschreven en in het schema van de infrastructuur wordt de NBKS als steunfunctie voor beeldende kunst en fotografie genoemd. Bij de opties voor ontwikkeling van de infrastructuur komt de sector beeldende kunst niet aan de orde.

De Raad zal bij diverse onderdelen van de besteding van de rijksmiddelen de raakvlakken met de steunfunctie

4.
95.425.202.

aanstippen en in een aantal gevallen voorzien van commentaar. De plaats van de NBKS binnen de infrastructuur als geheel zal aan de orde komen bij de evaluatie van deze organisatie. Deze evaluatie is gepland eind 1996.

Met deze uitgangspunten als inleiding en mede op grond van de bevindingen uit het rapport van mevrouw Van Hecke komt de Raad tot de volgende adviezen.

Het beleid ten aanzien van de Rijksbijdrageregeling
Beeldende Kunst voor de periode 1997 tot 2001

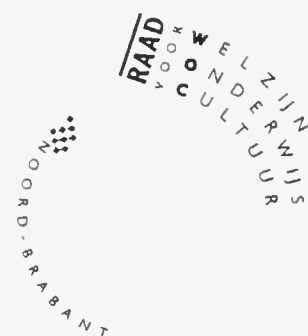
Algemeen:

1. De doelstellingen van dit beleid, het stimuleren van de produktie en ontwikkeling van beeldende kunst en het meer toegankelijk maken voor een breder publiek, zouden meer toegespitst kunnen worden:
 - er zou meer expliciete aandacht voor vormgeving kunnen komen;
 - bij het stimuleren van de produktie moeten nieuwe ontwikkelingen binnen deze sector, zoals multimedia, videokunst, computerkunst, fotografie, enzovoort meer aandacht krijgen;
 - de uitgangspunten van de rijksnota "Pantser of Ruggegraat" (Staatssecretaris Nuis, juli 1995) zouden meer expliciet toegepast moeten worden. Dit betekent aandacht voor cultuureducatie, kunstuitingen van en voor allochtonen en het stimuleren van internationalisering binnen de beeldende kunst.

De Raad adviseert om bij alle zes de onderdelen van het beleid ook de bovenstaande punten als toetsingscriteria te hanteren voor de volgende periode. Naast de NBKS kan hierbij het Brabants Instituut Steunfunctie Kunstzinnige Vorming (BISK) een belangrijke rol spelen.

2. In vervolg op de ervaringen van de eerste evaluatieperiode zou het stelsel van doelstellingen, indicatoren en criteria voor de evaluatie bijgesteld moeten worden. De Raad heeft de indruk dat een te verfijnde toepassing van deze methode teveel werk vergt in verhouding tot het resultaat. Wellicht kunnen sommige indicatoren en criteria meer concreet geformuleerd worden. De Raad is desgewenst bereid daaraan mee te werken.

5.
95.425.202.

3. De Raad acht het opportuun dat het beleid ten aanzien van de beeldende kunst in Noord-Brabant in zijn totaliteit wordt gezien (dat wil zeggen de besteding van de eigen middelen en de rijksmiddelen). De evaluatie van de NBKS in 1996 is daarvoor een goede gelegenheid, omdat het past in de algemene afspraak dat de Raad bij de tweede evaluatieronde van een provinciale organisatie ook het totale beleid in de betrokken sector aan de orde zal stellen.

Gemeenten:

4. De Raad vindt dat de provincie meer mag eisen van de gemeenten met betrekking tot de verantwoording van de besteding van de rijksmiddelen. De gemeenten kunnen niet volstaan met een financiële verslaglegging; dit maakt het immers onmogelijk om een provinciaal beleid te voeren. Met inachtneming van de gemeentelijke autonomie en bestaande convenanten kan een inhoudelijke afstemming geleverd worden.
5. De Raad adviseert om bij de toewijzing van de middelen over de gemeenten niet alleen naar het inwonertal te kijken, maar ook te letten op andere factoren zoals het al dan niet voeren van een actief beleid met betrekking tot de beeldende kunst. Pas na de totstandkoming van de gemeentelijke herindeling voor de hele provincie (waarbij volgens de huidige getalscriteria hoogstens twee nieuwe gemeenten, respectievelijk in West- en Noord-Oost-Brabant, in aanmerking zullen komen) kan dan op basis van inhoud en getal een nieuwe opzet van toewijzing vastgesteld worden.

Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars:

6. Het Fonds is een initiatief van en voor kunstenaars. Zowel bij de start in 1987 als bij de eerste evaluatie in juli 1993 adviseerde de Raad in positieve zin over de wijze waarop het Fonds zijn taak uitvoerde. De Raad plaatst nu een kritische kanttekening met betrekking tot de informatie en communicatie tijdens de aanvraagprocedure. Tijdens de periode vóór de beslissing zouden deze verbeterd kunnen worden. Bij de afwerking daarna dienen de afwijzingsgronden uitgebreid gemotiveerd vermeld te worden. Er zal bovendien een mogelijkheid geboden moeten worden

6.
95.425.202.

RAAD
VOOR
CULTUUR
ELZIJN
WIS
UR

NOORD-
BRABANT

voor een beroepsprocedure, waarbij ook inhoudelijke argumenten meegewogen zouden kunnen worden.

7. De Raad adviseert om in aanvulling op het Fonds produktiekredieten voor kunstenaars te verstrekken. In de Provincie Groningen heeft men hiermee in samenwerking met de Voorzieningsfonds voor Kunstenaars (VvK) positieve ervaringen. De Raad plaatst hierbij twee kanttekeningen:
- het verstrekken van dit krediet heeft een positief effect: het helpt kunstenaars met lef om zelf iets te beginnen. De keerzijde kan zijn dat bij mislukken veel kunstenaars niet in staat zijn dit terug te betalen. Als dit laatste op grote schaal gebeurt, is er toch sprake van een soort inkomenssubsidie;
 - voor deze verstrekking is geen inhoudelijk oordeel nodig; de uitvoering zou door de NBKS kunnen gebeuren.
8. De Raad vraagt zich af of het Fonds niet beter onder te brengen is bij de NBKS. De Raad is er niet van overtuigd dat dit momenteel al moet gebeuren. Deze organisatie is pas gestart met het systeem van mandaatsubsidies; het is daarom beter eerst de ervaringen hiermee af te wachten alvorens een definitieve beslissing te nemen.

Kunstuitleen:

9. Aan de kunstuitlenen wordt een miljoen gulden per jaar uitgegeven. De beoogde sociale spreiding van kunst is niet gehaald. Hoewel er wel positieve effecten zijn op het gebied van de inkomensvorming voor kunstenaars en een zekere kwaliteitsontwikkeling, zijn de kosten van deze voorziening in relatie tot het draagvlak toch onevenredig hoog en zwaar gesubsidieerd. De Raad vindt dat hier nieuwe wegen ingeslagen moeten worden, zoals het ontwikkelen van commerciële activiteiten, het verbeteren van efficiëntie, een bescheiden verhoging van de leenvergoeding, samenwerking met het bibliotheeknetwerk, enzovoort.
10. De Raad adviseert om de kunstuitlenen een rol te laten spelen bij de cultuureducatie. In de Provincie Gelderland is een geslaagd voorbeeld te vinden hoe dat kan. De centra voor kunstzinnige vorming hebben daar samen met het Nederlands Instituut voor Kunsteducatie (LOKV), de kunstuitlenen en de

7.
95.425.202.

RAAD
VOOR
CULTUUR
ONDERWIJS

NOORD-BRABANT

kunstenaars een project ontwikkeld, waarbij cursisten en leerlingen geconfronteerd worden met echte kunstwerken (in plaats van reproducties of afbeeldingen in boeken), toegelicht door de kunstenaar zelf. Het BISK zou bij de uitvoering, het leggen van contacten en verspreiding van het idee een rol kunnen spelen; tot nu toe blijkt er tussen deze instelling en het provinciale overleg van kunstuitlenen geen contact te zijn. Wellicht zou dit een van de proefprojecten kunnen zijn waarvan in de nieuwe nota "Cultuur Centraal in Brabant" op bladzijde 31 sprake is.

Musea:

11. De Raad staat hier nog steeds op het standpunt dat een beleid van geconcentreerde spreiding gewenst is. Hier mag echter geen automatisme insluipen door voor de eeuwigheid dezelfde musea te subsidiëren. Er moet verandering mogelijk zijn waardoor actief beleid van musea beloond kan worden. Inmiddels heeft de Raad een adviesverzoek ontvangen over de wijze waarop de aankoop- en restauratiesubsidies door de musea worden gebruikt. De analyse die de Raad van deze subsidieregeling zal maken, geeft meer inzicht in het beleid van de musea.

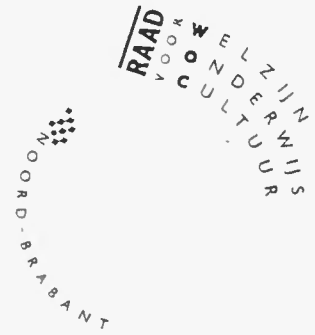
Commissie Aankopen en Opdrachten:

12. De Raad vindt dat het werk van deze commissie gebaat zal zijn met een sterkere inbreng vanuit de NBKS. Reeds vanaf het beginstadium van een aanvraag dient er een goede communicatie te zijn, waarbij de NBKS actief meedenkt, ontwikkelt en het proces begeleidt. Het gaat niet alleen om goed- of afkeuren; samen met de aanvrager (vaak een lokale kunstcommissie) moet bekeken worden hoe een aanvraag die op het eerste gezicht niet aan de criteria voldoet zodanig begeleid en aangepast kan worden dat dit wel het geval is. Op deze manier kan een eind komen aan de structurele onderbesteding.

Promotie-activiteiten:

13. De Raad heeft er vertrouwen in dat het onderbrengen van deze subsidieverlening bij de NBKS vruchten zal afwerpen. Bij de evaluatie van de NBKS eind 1996, als hier meer ervaring mee is, komt de Raad hierop terug.

8.
95.425.202.

De Raad hoopt U met dit advies van dienst te zijn.

Hoogachtend,

RAAD VOOR WELZIJN, ONDERWIJS
EN CULTUUR NOORD-BRABANT

(mr. J.H.A.G. van Maasackers)
voorzitter.

(dr. P.E. van der Heijden-Rogier)
secretaris.

Bijlagen:

- Evaluatierapport Beeldende Kunstbeleid 1993-1994 van de Provincie Noord-Brabant (Rijksbijdrageregeling), mevrouw drs. A. van Hecke, december 1995;
- Overzicht gesprekken van de directeur van de Raad met betrokkenen.

**EVALUATIERAPPORT BEELDENDE KUNSTBELEID 1993-1994 VAN DE
PROVINCIE NOORD-BRABANT (RIJKSBIJDRAGEREGELING)**

door drs. A. van Hecke
5 december 1995

0. Inleiding

Het provinciale beleid

In dit onderzoek worden de uitgaven van de provincie Noord-Brabant aan het beeldende kunstbeleid in het kader van de sinds 1992 van kracht zijnde 'Interim bijdrageregeling beeldende kunst en vormgeving'¹ beschreven en geëvalueerd. Hier wordt dus slechts een deel van de totale uitgaven voor beeldende kunst geanalyseerd. De besteding van de autonome middelen, bijna 1 miljoen gulden, wordt in de bijlage kort toegelicht.

De voornaamste beleidswijzigingen vanaf 1992 in de rijksbijdrageregeling met betrekking tot de relatie tussen het Rijk en de provincie en gemeenten zijn:

- inkomensvorming van kunstenaars is geen direct doel meer van de regeling;
- de provincies worden verantwoordelijk gesteld voor manifestaties op lokaal niveau;
- de ondersteuning van activiteiten op het gebied van vormgeving behoort expliciet tot de doelstellingen;
- de inwerkingtreding van het IPO-VNG² convenant.

De bijdrage van het Rijk, f. 3.385.500,- in 1993 en 1994, wordt door de provincie Noord-Brabant verdeeld over:

- grote gemeenten, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Tilburg en Helmond via het IPO-VNG convenant;
- individuele subsidies, de Stichting Noordbrabants Fonds voor beeldende kunstenaars;
- kunstuitleen, zes kunstuitlenen en hun dependances voor collectievorming;
- musea, zeven musea voor collectievorming;
- aankoop- en opdrachtsubsidies, voor gemeenten, bedrijven en instellingen;
- promotie-activiteiten, projecten, manifestaties en publikaties.

¹ Tot 1992 was dit de 'Tijdelijke rijksbijdrageregeling provinciale bevordering beeldende kunst'.

² Dit convenant is afgesloten tussen het Interprovinciaal Overleg en de Verenigde Nederlandse Gemeenten (zie hoofdstuk 1).

Overzicht

	1993	1994
Gemeenten	989.985,00 (29 %)	989.985,00 (30 %)
Individuele subsidies	500.000,00 (15 %)	500.000,00 (15 %)
Kunstuitleen	1.022.600,00 (30 %)	1.000.000,00 (31 %)
Musea	300.000,00 (9 %)	300.000,00 (9 %)
Aankopen en opdrachten	334.180,00 (10%)	212.614,50 (9 %)
Promotie-activiteiten	105.125,00 (3 %)	100.000,00 (3 %)
Overheadkosten	145.554,50 (4 %)	147.876,50 (5 %)
Besteed	3.397.444,50 (100 %)	3.277.726,00 (100 %)
Rijksbijdrage	3.385.540,00	3.385.500,00
Restant uit voorgaand jaar	102.556,50	90.652,00
Te besteden	3.488.096,50	3.476.152,00

Middels het verlenen van subsidies op deze zes domeinen wordt gestalte gegeven aan de algemene doelstelling van het provinciale beeldende-kunstbeleid. Deze luidt als volgt³:

Het stimuleren van de productie en ontwikkeling van beeldende kunst en het meer toegankelijk en beschikbaar maken daarvan voor een breder publiek.

Het college van Gedeputeerde Staten richt zich met name op de bevordering van kwaliteit en diversiteit en op het bevorderen van spreiding en coördinatie.

In vergelijking met de andere Nederlandse provincies komt de verdeling van de middelen over de verschillende terreinen vrijwel overeen met het landelijk gemiddelde (1993)⁴. Aan de kunstuitleen wordt iets meer dan gemiddeld besteed. Voor aankopen en opdrachten derden (inclusief musea) wordt iets minder uitgegeven. Dit is echter, zoals uit de tabellen blijkt, toe te schrijven aan het beleid van de convenantgemeenten op dit gebied. Conform de landelijke trend zijn de uitgaven voor aankopen en opdrachten enigszins gedaald, en die voor de kunstuitleen en promotie-activiteiten gestegen.

Het onderzoek

Dit onderzoek, in opdracht van de provincie Noord-Brabant,

³ Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, 'Notitie Beeldende kunst', 's Hertogenbosch, 1992, p. 7.

⁴ Ministerie van OCW, 'Provincie en stad. Een evaluatie van de rijksbijdrage beeldende kunst en vormgeving 1988-1993', OCW, Rijswijk 1995.

bant,⁵ is een evaluatie van het met behulp van de rijksbijdrageregeling gevoerde beleid in 1993 en 1994 aan de hand van door de provincie opgestelde evaluatiecriteria. Het is hoofdzakelijk gebaseerd op de verslaglegging van de provincie over de bestedingen aan het ministerie van OCW en op de meer specifieke informatie van gemeenten en instellingen gericht op de evaluatiecriteria. Voor de duidelijkheid zijn de criteria in de tekst van het rapport opgenomen. Ze worden cursief gedrukt weergegeven.

Bij de evaluatie op basis van deze criteria en vooral bij de criteria zelf (welke criteria, de formulering, de wijze waarop instellingen informatie aanleveren) kunnen de nodige kanttekeningen geplaatst worden. Zo zouden zij kritisch bekeken moeten worden op consistentie, waardeoordeel, belangrijkheid, toepasbaarheid en beoordeelbaarheid.

Dit stuk is tevens een advies over het te voeren beleid met behulp van de rijksbijdragen over beeldende kunst en vormgeving in de periode 1997-2001.

De Raad voor W.O.C. heeft een ad hoc commissie met de voorbereiding van de evaluatie belast. De commissie is samengesteld uit de volgende Raadsleden:

- prof.dr. G. Extra (voorzitter);
- mr. A.A.C.M. Leenders;
- P.J.W.M. de Rooij;
- ir. W. Bähler en
- drs. C.P.M. Slegers (secretaris), directeur Raad voor W.O.C..

Voor de bestudering van de stukken, de studie en rapportage werd op projectbasis ondersteuning geboden door mw. drs. A. van Hecke uit Eindhoven.

In het rapport zijn tevens de resultaten en bevindingen die uit de gesprekken, door drs. C.P.M. Slegers met de diverse betrokkenen⁶ gevoerd, naar voren kwamen, verwerkt.

Een eerste opzet van de evaluatie werd voorgelegd aan een groep externe deskundigen op het terrein van de beeldende kunst. Aan de discussiebijeenkomst op 20 november 1995 namen deel:

- dr. G.D. Dales, directeur Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst (BKVB);
- J. Volleberg, Stichting Symbiose (voormalige Stichting Kunst en Cultuur Limburg).

⁵ De Raad ontving het verzoek van het College van Gedeputeerde Staten d.d. 2 augustus 1995, kenmerk: nr. 324899/329522 om het tot en met 1994 gevoerde beleid met behulp van de rijksbijdragen te evalueren.

⁶ Voor een overzicht van de gevoerde gesprekken zie bijlage 2.

Drs. H.J.M. Akkermans, ex-directeur Culturele Raad Zuid-Holland, ex-directeur Minerva, redacteur Handboek Cultuurbeleid, kon niet aanwezig zijn, maar heeft ons zijn uitgebreide reactie schriftelijk doen toekomen.

In elk van de zes volgende hoofdstukken wordt een domein behandeld. Het rapport wordt afgesloten met een aantal conclusies en aanbevelingen.

1. Grote gemeenten

In 1993 heeft het college van Gedeputeerde Staten (GS) met de gemeenten 's Hertogenbosch, Breda, Tilburg, Eindhoven en Helmond het IPO-VNG convenant 'Beeldende kunstbeleid in provincies en gemeenten 1993-1996' gesloten. In het kader van dit convenant wordt jaarlijks het totaalbedrag van f. 989.985,- (ongeveer 30 %) uit de rijksbijdrageregeling naar deze gemeenten doorgesluisd. Het bedrag is bestemd voor het voeren van een eigen beeldend kunstbeleid door gemeenten.

Naast de algemene provinciale doelstelling gelden hiervoor de volgende subdoelstellingen:

- *Het zo goed mogelijk op elkaar afstemmen van het beleid op het terrein van de beeldende kunsten en elkaar hierover informeren. Dit met inachtneming van de eigen autonomie van de partijen.*
- *Bestedingen aan voorzieningen voor beeldend kunstenaars en vormgevers, tentoonstellingen en manifestaties beeldende kunst en vormgeving en activiteiten gericht op spreiding en promotie van beeldende kunst en vormgeving.*

Het bedrag wordt verdeeld naar rato van het aantal inwoners per gemeente (f. 1,- per inwoner). Daarbij ontvangt elke gemeente f. 89.950,- (additionele toekenning van minimaal f. 0,57 per inwoner).

Overzicht

Gemeente	1993
Breda	212.975
Eindhoven	281.417
's Hertogenbosch	181.063
Tilburg	246.371
Helmond	68.159
Totaal	989.985

in 1994 werden dezelfde bedragen toegekend.

Evaluatie aan de hand van de criteria

1. *De subsidie wordt besteed conform de subsidievoorwaarden.*

De besteding van het budget vindt plaats overeenkomstig de doelstellingen. Het is opvallend dat de gemeenten elk op zeer verschillende wijze het beleid uitvoeren. Zij verschillen niet zozeer in de keuze van de beleidsinstrumenten als wel in de verdeling van de middelen over de instrumenten. Zo besteedde de gemeente Eindhoven in 1994 slechts 30 % van het bedrag aan promotie-activiteiten, terwijl Tilburg

daaraan bijna 90 % van het budget spendeerde. Een gedetailleerde vergelijking is overigens vrijwel onmogelijk aangezien de gemeenten de activiteiten die zij ondersteunen niet op dezelfde wijze rubriceren.

2. *Partijen zijn op de hoogte van elkaars beeldende kunstbeleid en informeren elkaar tijdig over wijzigingen; er vindt minimaal één maal per jaar overleg plaats. Het beeldend kunstbeleid van de betrokken partijen is goed op elkaar afgestemd (geen overlappingen, vormen van samenwerking).*
De vijf cultuurwethouders hebben twee keer per jaar een overleg met de provincie.
3. *Alle met deze subsidie gefinancierde voorzieningen staan aantoonbaar open voor kunstenaars van de gehele stadsregio.*
Hierover wordt niet gerapporteerd.
4. *Met geformaliseerde kunstinstellingen vindt regelmatig overleg plaats over het beeldende kunstbeleid.*
De gemeenten Breda en Eindhoven geven expliciet aan dat er regelmatig overleg plaatsvindt met kunstinstellingen en kunstenaarsinitiatieven.

De Raad voor de Kunst bracht in september 1995 een advies uit over de 'Geldstroom Lagere Overheden Beeldende Kunst en Vormgeving'. De conclusies uit dat rapport luiden als volgt:

- een geormerkte geldstroom is te verkiezen boven het direct doorsluizen van de middelen, zonder tussenkomst van de provincie;
- gezien de grote verschillen tussen de gemeenten, is het noodzakelijk overleg te stimuleren, zodat de kwaliteiten versterkt kunnen worden;
- de provincies zouden zich actiever op moeten stellen inzake de onderlinge afstemming van het beleid en de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen gemeenten;
- een nadrukkelijke inventarisering van de werking van de percentageregeling is nodig;
- vormgeving als onderdeel van beleid komt nog weinig voor;
- gemeenten en provincies zouden een actievere rol kunnen spelen in het coördineren en afstemmen van vraag en aanbod van scholen, kunstuitleen, centra BK, musea en kunsteducatie-centra. In Tilburg lopen deze contacten hoofdzakelijk via de Tilburgse Kunststichting, waarin ook de Kunstuitleen is ondergebracht.

De Raad voor de Kunst stelt dan ook voor geen fundamentele wijzigingen in het convenant aan te brengen en het alleen bij te stellen ter versterking van het beleid.

De uitslag van een onder de Noordbrabantse gemeenten en de provincie gehouden enquête in verband met de werking

van het convenant is duidelijk positief. De betrokkenen zijn allen tevreden met het convenant. De knelpunten die geformuleerd worden hebben voornamelijk betrekking op de bureaucratie rond de afrekening en de gedetailleerde verslaglegging die geëist wordt.

Bevindingen

- De uitvoering van het IPO-VNG convenant loopt volgens alle betrokkenen naar wens.
- De door de gemeenten aangeleverde stukken zijn veel-
eer een financiële dan een inhoudelijke verslagge-
ving. Een evaluatie aan de hand van de criteria is
dan ook vrijwel onmogelijk. Gezien de autonomie van
de gemeenten wat de besteding van de middelen be-
treft, is het de vraag of het wel nodig is dat zij
meer gedetailleerde, inhoudelijke, beter vergelijk-
bare, stukken aanleveren. De evaluatiecriteria die-
nen dan echter eveneens aangepast te worden. De
autonomie van de gemeenten is een groot goed, maar
daarbij hoort een grote verantwoordelijkheid op het
gebied van de rapportage. Het is immers van belang
dat de provincie verneemt waar de gemeenten mee be-
zig zijn, zodat het provinciale beleid erbij aan kan
sluiten. Kortom een marginale toetsing, die vooral
van belang is bij boven-regionale activiteiten en
manifestaties, zou voldoende zijn.
- De gemeentelijke herindeling zou er in de toekomst
toe kunnen leiden dat er een gelijk bedrag over meer
gemeenten verdeeld moet worden. De middelen zouden
voorlopig niet over meer gemeenten verdeeld moeten
worden dan nu het geval is. Het is immers in de gro-
te steden dat de beeldende kunst het best gedijt,
niet in een aantal nieuwe 'grote gemeenten' samenge-
steld uit vele dorpskernen.
Aangezien de herverdeling in Noord-Brabant pas in
1998 volledig rond zal zijn, is het beter de verde-
lingssleutel die nu gehanteerd wordt tot dan te
handhaven. Anders moet deze jaarlijks gewijzigd wor-
den op basis van de inwonersaantallen. als wijzigin-
gen, vanaf 1998 doorgevoerd zouden worden is het
beter naar meer dan inwonersaantallen alleen te kij-
ken en de 'nieuwe' gemeenten, naar Limburgs voor-
beeld te laten bewijzen of zij een actief beleid
voeren op het gebied van de beeldende kunst.
- De provincie kan een voorname rol spelen bij het
stimuleren van het overleg tussen de gemeenten. Dit
is vooral van belang gezien de grote verschillen in
uitvoeringswijze.

2. Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars

Als aanvulling op het landelijke vangnet voor kunstenaars, het Fonds BKVB⁷, gingen in het post-BKR-tijdperk vele regionale overheden er toe over een eigen regeling te treffen. In Brabant subsidieert de provincie de Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars. Jaarlijks ontvangt het Fonds een mandaatsubsidie van f. 500.000. Het is een 'kunstenaarsinitiatief', dat voorziet in individuele, incidentele subsidies aan beeldende kunstenaars. De subsidie is niet bestemd voor beroepsonkostenvergoedingen. Samenwerkingsverbanden van kunstenaars kunnen ook een aanvraag indienen bij de stichting, grotere manifestaties worden echter zoveel mogelijk doorverwezen naar het verdeelprogramma of de subsidiemogelijkheid die daarvoor in de plaats is gekomen (bij de NBKS).

Het doel van de stichting is:

Het stimuleren van de produktie, verspreiding en afname van beeldende kunst door het verlenen van subsidies aan in Noord-Brabant gevestigde kunstenaars.

Het betreft ook beeldende kunstenaars en kunstenaars die zich bewegen op het grensvlak vormgeving en autonome beeldende kunst. Daarbij hanteert de stichting de volgende subdoelstellingen:

- *bevorderen van het bestaan van een divers kunstaanbod*
- *aandacht schenken aan de experimentele vormen van kunst*
- *de subsidies bestemmen voor iets extra's (een specifiek project, extra vakkennis, een grote investering)*

Het Fonds kan voorzieningen treffen voor de volgende kostenposten (een aanvraag kan slechts betrekking hebben op één categorie):

- *presentaties: óf documentatiekosten óf expositiekosten,*
- *ateliervoorzieningen of aanschaf van apparatuur en gereedschap t.b.v. een omschreven doel,*
- *projecten,*
- *onderzoeken, studie en experiment,*
- *voorzieningen en initiatieven.*

⁷ Het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst verstrekt i.p.v. de beroepskostenvergoeding sinds 1994 de zogenaamde basisstipendia. Er is een zekere leemte ontstaan; alleen die kunstenaars komen in aanmerking die in het jaar waarin toekenning plaatsvindt een inkomen hebben dat ligt beneden het bijstandsniveau. Daarnaast verstrekt dit fonds startstipendia en andere individuele subsidies. De gehonoreerde aanvragen worden gekenmerkt door een zeer grote variëteit in disciplines, stromingen, leeftijden en woonplaats.

De meeste aanvragen hebben betrekking op de tweede categorie (146 van de 355). Het aantal aanvragen in de categorie Onderzoek viel enigszins tegen (slechts 25 van de 355). Uit het gesprek met Het Fonds (zie bijlage 2) bleek dat de categoriën waar de aanvragen betrekking op hebben, vaak leiden tot kunstmatige constructies, omdat het Fonds nu eenmaal geen beroepskosten vergoedingen mag verstrekken.

Overzicht

Jaartal	1993	1994
Aantal aanvragen	399	355
Individueel	399	319
Initiatieven	34	36
Toegekend	160	167
Individueel	141	147
Initiatieven	19	20
Gemiddeld toegekend	2913	2854
Individueel	2541	2502
Initiatieven	5669	5445
Totaal toegekend bedrag	466.000	476.718

Evaluatie aan de hand van de criteria

1. *De subsidie wordt besteed conform de subsidievoorwaarden en de beleidsnota 1993-1996 van het Fonds. Uit de jaarverslagen blijkt dat de subsidie wordt besteed overeenkomstig de voorwaarden en de nota (zie ook de volgende punten).*
2. *Bij de verdeling van de subsidies is sprake van spreiding over de provincie, rekening houdend met de wijze waarop kunstenaars in deze provincies gespreid wonen.*
Het Fonds rapporteert: 'Hoewel spreiding geen criterium is voor het Noordbrabants Fonds bij het beoordelen van de subsidie-aanvragen, is er sprake van spreiding over de provincie. Opvallend is de stijging (sinds 1993) van het aantal aanvragen van, en ook toekenningen aan kunstenaars uit de stad Breda.'⁸
3. *De subsidies zijn verdeeld over de verschillende disciplines in zo breed mogelijke zin; dit in verhouding tot het aantal aanvragen voor de verschillende disciplines.*
Het Fonds streeft ernaar recht te doen aan de veel-

⁸ Zie brief van Fonds aan de provincie d.d. 03-10-1995. Volgens het Fonds zou dit laatste verschijnsel waarschijnlijk te maken hebben met de vestiging van de NBKS aldaar en de voorlichting over de mogelijkheden bij Kunstacademie.

vormigheid waarin de beeldende kunst zich manifesteert, van traditionele tot experimentele kunstvormen. Er komen relatief minder aanvragen binnen van twee-dimensionaal werkende kunstenaars (schilders), omdat er voor deze groep minder aanvraagmogelijkheden bestaan dan voor bijvoorbeeld beeldhouwers.

4. *De verdeling geschiedt aan de hand van een heldere procedure, die aan de aanvragers bekend wordt gemaakt.*

Twee maal per jaar verschijnt in BK-informatie een advertentie. Ook via de nieuwsbrief van de NBKS worden de aanvragers hiervan op de hoogte gesteld.

5. *De afhandeling van de aanvragen geschiedt op een efficiënte en adequate manier.*

In 1993 is een wijziging in het beoordelingssysteem doorgevoerd. Aanvragen worden niet meer individueel beoordeeld maar door een deskundige commissie gezamenlijk ingelezen en vervolgens meteen beoordeeld. Deze beoordelingsvorm levert meer afwisseling op, verlevendigt de discussie en is zeer efficiënt.

In plaats van één, zijn er nu (sinds 1993) twee subsidieronden per jaar. Dit systeem werd positief beoordeeld⁹. De afwikkeling van de aanvragen verloopt sneller, kunstenaars zijn niet langer genoodzaakt een jaar te wachten. Tevens levert de nieuwe beoordelingswijze voordelen op op het gebied van de continuïteit van het bestuur en de bezetting van het secretariaat. De extra overheadkosten die de ronde met zich meebrengt, wegen niet op tegen de positieve bijdrage die het systeem levert aan het functioneren van het Fonds. Hoewel het Fonds goed functioneert worden door bestuursleden een aantal zwakke schakels¹⁰ gesignaleerd: de structuur van het Fonds, er is geen beroepsprocedure mogelijk, de werk- en beoordelingswijze, de reacties van het Fonds op afwijzingen, de continuïteit van het bestuur (waardoor de beleidsmatige kant erg zwak is), de onregelmatige bezetting van het secretariaat en het niet toetsen van de capaciteiten van de beoordelaars. Er is een tendens waar te nemen dat afgewezen kunstenaars vaker vragen naar de motivering van het oordeel.¹¹

6. *De subsidies leveren een bijdrage aan de verbetering van de (markt)positie van de betrokken kunstenaars.* De afname van produkten van gesubsidieerde kunstenaars wordt door de subsidie vergroot. Dit blijkt uit een in augustus/september 1995 onder kunstenaars door het Fonds gehouden enquête. Daaruit komt het volgende naar voren: 'Subsidies die toegekend worden in de categorieën documentatie of expositie leiden

⁹ Zie evaluatieverslag van het Fonds aan de provincie d.d. 11-05-1995.

¹⁰ Zoals die door (ex)bestuursleden van het Fonds worden gesignaleerd volgens het verslag van de bijeenkomst d.d. 16-03-1995.

¹¹ Gesprek met Fonds d.d. 09-11-1995.

overduidelijk tot meer verkoop, verkrijgen van andere subsidies, exposities, contacten en publiciteit. Alle effecten die de marktpositie van kunstenaars verbeteren'. Tevens is het zo dat de effecten elkaar versterken.

7. *De subsidies leiden daadwerkelijk tot de produktie van beeldende kunst.*

Uit bovenvermelde enquête blijkt: 'Ateliervoorzieningen en aanschaf van apparatuur of gereedschap leiden duidelijk tot meer produktie, maar ook tot nieuwe ontwikkelingen binnen het werk en dus tot de ontwikkeling van beeldende kunst in het algemeen'. De enquête kende een grote respons (58%), het merendeel van de kunstenaars waardeert de subsidies. Hierbij dient wel opgetekend te worden dat de geënquêteerden kunstenaars waren aan wie subsidie is toegekend. Zij wier aanvragen afgewezen zijn zouden er heel anders over kunnen denken.

8. *Subsidieverzoeken voor grote manifestaties worden zoveel mogelijk verwezen naar het verdeelprogramma of de subsidieregeling die daarvoor in de plaats is gekomen.*

Verwijzing naar de 'Commissie Activiteitensubsidie' is nog niet echt aan de orde geweest, omdat deze subsidieregeling nog niet zo lang bestaat. 'Het zou een goede zaak zijn', geeft het Fonds aan 'wanneer deze commissie en die van het Noordbrabants Fonds afspraken maken over welke aanvragen bij het Noordbrabants Fonds thuishoren en welke bij de 'Commissie Activiteitensubsidie'.

9. *In Noord-Brabant actieve kunstenaarsorganisaties stemmen in met het gevoerde beleid door het bestuur van de stichting.*

De kunstenaarsorganisaties in Noord-Brabant worden door GS in de gelegenheid gesteld kandidaten voor het lidmaatschap voor te dragen. GS benoemt de voorzitter en de leden. De individuele kunstenaars laten zich in positieve bewoordingen uit over het beleid. Over de kunstenaarsorganisaties is niets gerapporteerd.

10. *Bestedingen aan projecten op het grensvlak beeldende kunst/vormgeving, de aard van de gesubsidieerde projecten.¹²*

Onder de gehonoreerde aanvragen waren in 1994 vijf vormgevers. Bestuursleden plaatsen wel kanttekingen bij de behandeling van aanvragen van vormgevers. Er is te weinig deskundigheid in de commissie en er is onduidelijkheid over de door het Fonds zelf bepaalde "link naar beeldende kunst", die in het werk aanwezig moet zijn.¹³

¹² De provincie vernoemt het besteden van aandacht aan vormgeving als indicator, als evaluatiecriterium is deze echter, tot onze verbazing, niet opgenomen.

¹³ Zie noot 10.

De relatie Fonds - Nieuwe Brabantse Kunst Stichting (NBKS)

Uit het jaarverslag 1994 en uit het onlangs met het Fonds gevoerde gesprek, blijkt dat het Fonds zich zeer terughoudend opstelt bij het voornemen van de NBKS om in de provincie dát ene loket voor de beeldende kunst te worden. In de voorgenomen organisatiestructuur¹⁴ zou het Fonds onder de NBKS ressorteren en wel als externe adviesgroep. Hierover zou niet overlegd zijn met het Fonds, dat er niet veel voor voelt om zich in de NBKS in te laten passen.

Eén loket voor beeldende kunst binnen de provincie kan zinvol zijn. Daardoor vindt kennisconcentratie plaats en kan er efficiënter en goedkoper gewerkt worden. Nauwere aansluiting bij de NBKS is ook duidelijker naar het veld. Door de gedegen organisatie van de NBKS kunnen enkele zwakke punten van het Fonds, zoals bijvoorbeeld de onregelmatige bezetting van het secretariaat, opgevangen worden. Eventuele nadelen, zoals het Fonds die ziet, kunnen ondervangen worden. De autonomie en onafhankelijkheid van het Fonds kunnen gewaarborgd worden door duidelijke voorwaarden vast te leggen.¹⁵ Het Fonds kan een inhoudelijk zelfstandig functionerend adviesorgaan voor en door kunstenaars blijven. In de richting van de provincie vindt er dan een consolidatie plaats van de administratie (die reeds in het pand van de NBKS is ondergebracht).

Voorzieningsfonds voor Kunstenaars¹⁶

In de provincie Groningen nam men het plan voor de Produktiekredieten van het landelijke Voorzieningsfonds voor Kunstenaars (VvK) over (najaar 1994) om een ondersteunende rol naar de eigen kunstenaars te spelen. Kunstenaars kunnen een krediet (een doorlopende lening) aangaan. De Produktiekredieten zijn renteloos en niet-opeisbaar. Het is geen subsidie, de lening moet terugbetaald worden. Het VvK beheert de gelden. De kredieten zijn vooral nuttig voor kunstenaars die meer van de vrije markt willen leven. Hoofddoelstelling van het fonds is het ondersteunen van marktgerichte activiteiten. Aangezien kopers niet vaak vooruit betalen, is een eigen voorfinanciering de enige oplossing. De overheid heeft geen zeggenschap op de wijze waarop het Produktiekrediet besteed wordt. Het kan evengoed besteed worden om een subsidie of tentoonstelling voor te financieren, om in te spelen op een uitverkoop bij een vakhandel, als voor een investering in apparatuur. Een kunstenaar komt in aanmerking voor het krediet als hij in de provincie Groningen woont, professioneel is volgens VvK-criteria en een inkomen heeft beneden

¹⁴ NBKS, 'Beleidsnota NBKS 1994-1997', 1993.

¹⁵ Uit het gesprek met de directeur van de NBKS bleek dat zij die onafhankelijkheid zouden waarborgen. De afstand tussen Fonds en kunstenaars zou klein blijven.

¹⁶ Roel Mulder. 'Het was zo op!', Voorzieningsfonds voor Kunstenaars, augustus 1995

een grens die ongeveer overeenkomt met het bijstandsniveau.

Voordelen van deze werkwijze zijn dat:

- de kunstenaar niet gekort wordt op zijn uitkering;
- zakelijker omgang met de kunstenaar mogelijk is;
- het probleem van de evaluatie/kwalitatieve beoordeling van het werk omzeild wordt;
- het krediet vrij besteedbaar is.

De reacties van de kunstenaars die gebruik gemaakt hebben van het Produktiekrediet waren overwegend positief (over voorlichting, mogelijkheden en procedure).¹⁷ De kredieten blijken vooral ten goede te komen aan kunstenaars die zich los proberen te maken van de subsidie-verlenende overheid. Deelnemers besteedden het geld voornamelijk aan materiaal, promotie en inrichting en aanschaf. Het krediet blijkt te voorzien in een behoefte.

De bedoeling van het Produktiekrediet is dat het niet in de plaats van, maar naast het Fonds voor Beeldende Kunstenaars komt.

Bevindingen

- Het Fonds voldoet aan de doelstellingen.
- De kunstenaars, van wie de aanvragen zijn goedgekeurd, zijn allen tevreden.
- Het Groningse voorbeeld, produktiekredieten voor kunstenaars instellen in samenwerking met het VvK, naast het Fonds, biedt interessante perspectieven en dient nader bekeken te worden.
- Het ontbreken van de mogelijkheid tot een formele bezwaarprocedure, is een tekortkoming.
- De communicatie om de afwijzing heen levert geregeld problemen op. Het Fonds BKVB is een voorbeeld van zeer zorgvuldige behandeling als gevolg waarvan er relatief weinig klachten zijn. Door koppeling met de NBKS zou ook de voorinformatie verbeterd kunnen worden, zodat problemen te voorkomen zijn.
- Het lijkt daarom zinvol om, onder strikte voorwaarden met betrekking tot de inhoudelijke onafhankelijkheid, het Fonds bij de NBKS onder te brengen.

¹⁷ Enquête, in 1995 door het VvK onder deelnemende kunstenaars gehouden. Zie vorige noot.

3. Kunstuitleen

Zes¹⁸ concentratie-uitlenen met dependances (in het totaal 10 uitleenpunten) ontvangen in het totaal 1 miljoen gulden uit de rijksbijdrageregeling, subsidie voor collectievorming (aankoop en/of huur van kunst). Elke concentratie-uitleen wordt verondersteld een samenwerkingsgebied volledig te bedienen. Tot 1992 werd de volgende verdeelsleutel gehanteerd: 75% van het bedrag werd verdeeld naar rato van het aantal uitgeleende werken en 25% naar rato van het aantal inwoners van het betrokken samenwerkingsgebied. De kwantiteit stond door die verdeling echter te veel voorop. In 1993 werd de sleutel aangepast naar respectievelijk 40% en 60%. Met ingang van 1994 wordt de subsidie voor 100% bepaald door het inwonersaantal. De Kunstuitleen Land van Cuijk slaagt er echter niet in het gehele samenwerkingsgebied te bestrijken, daarom is de omvang van de subsidie afgestemd op het inwonersaantal van een deel van het samenwerkingsgebied.

Over de kunstuitlenen is vrij veel algemene informatie beschikbaar gesteld: een onderzoek uitgevoerd door het IVA¹⁹ en de nota van het Provinciaal Overleg Kunstuitlenen (POK) Noord-Brabant.²⁰

Doelstelling

Bij het realiseren van de algemene doelstelling ligt de nadruk bij dit beleidsinstrument op:

- a. *het spreiden en toegankelijk maken van hedendaagse kunst*
- b. *het stimuleren van de productie van beeldende kunst.*²¹

¹⁸ Zeven, als de Kunstuitleen Land van Cuijk, die de provincie in haar verslaggeving aan het ministerie niet vermeldt, meegeteld wordt.

¹⁹ P. Hamers, T. Ijdens en H. Vinken, 'Kunstuitleen, Kunstenaars, collecties en publiek', IVA, Tilburg, (1993).

²⁰ 'Kunstuitleen. Het hoe en waarom', 1995.

²¹ 'Door afname van beeldende kunst', moet daar volgens het Provinciaal Overleg Kunstuitlenen Noord-Brabant aan toegevoegd worden, om te benadrukken dat het hier om een indirecte stimulerende werking op de produktie gaat (brief aan GS d.d. 12-10-1995). Zelf nemen zij dit tweede lid van de doelstelling niet in hun doelstelling op.

Overzicht

	1993	1994
St. Kunstuitlenen in Westelijk Noord-Brabant, Bergen op Zoom	74.607,00	105.798,00
St. Openbare Bibliotheek Tilburg, t.b.v. kunstuitleen	202.042,00	175.265,00
Centrum voor Beeldende Kunst "De Krabbedans", Eindhoven	186.006,00	211.114,00
Gemeentelijke Artotheek Breda, t.b.v. kunstuitleen ²²	198.386,00	172.795,00
Gem. Kunstuitleen "Het Kruithuis", 's Hertogenbosch	265.403,00	249.152,00
Gem. Kunstuitleen Helmond	73.556,00	85.876,00
Totaal	1.000.000,00	1.000.000,00

In 1993 ging ook eenmalig een bedrag van f. 22.600,- naar Het Kruithuis ten behoeve van presentatie van de kunstuitleen in Noord-Brabant. De presentatie kende grote belangstelling bij het publiek.

Evaluatie aan de hand van de criteria

1. *De subsidie wordt besteed conform de subsidievoorwaarden.*
De produktie van beeldende kunst wordt daadwerkelijk gestimuleerd (IVA pp. 27-26). De economische betekenis van de Kunstuitlenen is toegenomen (als afzetmarkt, bron van inkomsten). Een groter aantal kunstenaars maakt gebruik van de regeling.
2. *De kunstuitleen levert een bijdrage aan het spreiden en toegankelijk maken van beeldende kunst voor een breed publiek, blijkend uit de door de kunstuitleen gevoerde activiteiten.*
De spreiding van beeldende kunst wordt gerealiseerd door het op leenbasis beschikbaar stellen van kunstwerken. Door activiteiten op drie gebieden werken de kunstuitlenen aan het toegankelijk maken van de collectie; informatie over de collectie, over beeldende kunst in het algemeen en voorlichting aan basis- en voortgezet onderwijs (zie ook 3.).
60 % van de leden zegt dat ze door hun lidmaatschap meer belangstelling voor vernieuwende kunst gekregen hebben. De lengte van het lidmaatschap blijkt echter niet van invloed te zijn op de mate waarin men kun-

²² Met dependances in Etten-leur, Roosendaal en Oosterhout.

stenaars, musea en kunsttijdschriften kent (IVA p. 36).

De provincie verstrekt subsidie voor de aankoop van werken, maar verwacht daarvan een aantal effecten. Om deze te bereiken moeten activiteiten op touw gezet worden, daarvoor is weer geld nodig. De gemeenten zijn niet altijd bereid daarop in te spelen.²³

3. *De kunstuitleen bereikt bewoners van het gehele samenwerkingsgebied waarvoor het de rol van concentratie-uitleen vervult, rekening houdend met de wijze waarop de inwoners gespreid over het gebied wonen. Over de samenstelling (sociaal en geografisch) van het abonneebestand verzamelen de kunstuitlenen nog niet op systematische wijze de gegevens. Sociale spreiding blijkt toch niet echt bevorderd, volgens het IVA-rapport zijn leden met een (uitgebreid) lagere opleiding duidelijk ondervertegenwoordigd. In de nota van het POK wordt een onderscheid gemaakt tussen totale spreiding - het bereik in kwantitatieve zin - en sociale en geografische spreiding (pp. 20-22). Het feitelijke bereik (aantal kunstwerken dat een instelling heeft uitgeleend gedeeld door het aantal inwoners van het werkgebied) ligt in Noord-Brabant met 1,03 % iets boven het landelijk gemiddelde van 0,8 %. De sociale spreiding (evenredige participatie door verschillende groepen van de bevolking) kan onvoldoende gerealiseerd worden door het uitlenen van kunstwerken.²⁴ De kunstuitleen streeft er nog steeds naar ondervertegenwoordigde groepen te bereiken. De sociale spreiding zal eerder via de jeugd (opvoeding, school) moeten verlopen. De samenwerking met BISK bestaat echter nauwelijks. Deze instelling zou te veel vasthouden aan een eigen aanpak en werkwijze.²⁵*

Om de geografische spreiding te bevorderen is de kunstuitleen bereid dependances in te richten als gebleken is uit een haalbaarheidsonderzoek dat rendabele exploitatie mogelijk is. Elke regio in Noord-Brabant is van één of meerdere kunstuitlenen voorzien.

4. *De klanten van de kunstuitleen zijn tevreden over het door de kunstuitlenen gevoerde collectiebeleid. Leden blijken de collectie vaak slechts matig kennen (IVA pp. 21-22), bij ontevredenheid over het aanbod van de kunstuitlenen kunnen dan ook wel vraagtekens*

²³ Gesprek met vertegenwoordigers van de kunstuitlenen d.d. 15-11-1995. Uit het gesprek d.d. 01-11-1995 met een galeriehoudster, bleek dat zij de subsidie die aan kunstuitlenen wordt verstrekt toch als een vorm van concurrentievervalsing ziet. Ook galeriën steken soms hun nek uit voor onbekende, maar veelbelovende kunstenaars. Daarvoor ontvangen zij geen tegemoetkoming van de provincie.

²⁴ Dat werd tijdens het gesprek met vertegenwoordigers van de kunstuitlenen ook ruiterlijk toegegeven.

²⁵ Zie vorige noten.

geplaatst worden. Namens het POK Noord-Brabant²⁶ wordt gemeld dat de klanten van de kunstuitleen niet op de hoogte zijn van de inhoud van het collectiebeleid, zij zijn ook niet geïnteresseerd in het beleid als zodanig. De vraag met betrekking tot de criteria zou er beter een zijn naar de tevredenheid over het aanbod en de voorzieningen van de kunstuitleen.²⁷ Dat kan dan blijken uit het aantal deelnemers en de duur van de individuele deelname. De kunstuitlenen peilen periodiek de reacties van de abonnees. Aanbod en werkwijze worden vervolgens bijgesteld (conform doelstellingen, voorwaarden en beschikbare middelen).

5. *Samenwerking tussen kunstuitlenen*²⁸.

Van kunstuitlenen wordt verwacht dat zij op provinciaal niveau meer onderlinge samenwerking en afstemming van activiteiten bereiken, bijvoorbeeld uitwisseling collectiebezit, uitwisseling data-banken en gezamenlijke selectie van kunstwerken. Binnen het POK krijgen verschillende incidentele en structurele samenwerkingsvormen gestalte. De kunstuitlenen voeren minimaal zes keer per jaar overleg. Beleidsinhoudelijke en praktische onderwerpen komen daarbij aan de orde. Projecten zoals de dag van de kunstuitleen, lezingen, kijklessen, cursussen en incidenteel de gezamenlijke verwerving van kunstwerken resulteren daaruit (int. notitie pp. 22-23). Zij streven ernaar tot meer inhoudelijk overleg en praktijkgerichte samenwerking met de provincie te komen.

Te Amsterdam wordt hard gewerkt aan een reorganisatie van de kunstuitleen.²⁹ Voor meerdere kunstuitlenen komt er één systeem van verwerving, er is dan ook slechts één loket waartoe kunstenaars zich toe hoeven te wenden. Het beheer van de collectie is al in één hand. Een subsidievoorwaarde van de gemeente is dat er één stelsel van tarieven en voorwaarden voor kunstenaars en klanten wordt gehanteerd. Een en ander moet leiden tot betere kostenbeheersing, kwaliteit en gebruik van de collectie en leiden tot een uiteindelijk kostendekkend stelsel. Tevens wordt het rechtvaardig geacht 'gezien de gemiddelde maatschappelijke positie van de klantenkring' een verhoging van de tarieven door te voeren.

Een heroverweging van de inzet van de middelen werd ook besproken tijdens het 'Salon Geldstroom Lagere Overheden,

²⁶ Brief m.b.t. evaluatiecriteria aan GS d.d. 12-10-1995.

²⁷ In dit schrijven wordt namens het overleg ook kritiek op de overige evaluatiecriteria geformuleerd.

²⁸ Deze belangrijke indicator is door de provincie niet als evaluatiecriterium opgenomen.

²⁹ 'Nieuw systeem Kunstuitleen Amsterdam. Een LAT-relatie.' BK-Informatie nr 2, 17-03-1995, pp. 14-16.

beeldende kunst en vormgeving' (30-06-1995). Hoewel vraagtekens geplaatst kunnen worden bij de waarde van de kunstuitleen op het gebied van de sociale spreiding, zijn de gesprekspartners het er over eens dat de Kunstuitleen als beleidsinstrument een grote bijdrage levert aan kwaliteits-ontwikkeling, inkomensvorming voor kunstenaars en participatie (bereik van een breder publiek). Vanuit de FKU zou naar meer standaardisering (stimuleren van onderlinge samenwerking en afstemming), professionalisering en deskundigheidsbevordering van de aangesloten kunstuitlenen gestreefd moeten worden. Hier liggen ook mogelijkheden voor overleg tussen FKU, IPO en VNG.

De kunstuitlenen daarentegen geven in hun nota aan dat:

- financiële bijstelling noodzakelijk is omdat bij een groei van het aantal uitgeleende kunstwerken en een gelijkblijvend budget de spoeling dun wordt;
- financiële bijstelling tevens noodzakelijk is om de educatieve activiteiten en de samenwerking met overige instellingen op peil te houden en te verbeteren;
- de samenwerking tussen de overheden niet optimaal is, hetgeen een belemmering inhoudt (zie ook 2.).

Maar aangezien de hoogte van het lidmaatschapsgeld en de andere leenvoorwaarden zelden op problemen stuiten bij de respondenten (IVA pp. 22-23) en gezien de sociale samenstelling van het ledenbestand, zou het mogelijk zijn het lidmaatschapsgeld enigszins te verhogen. De kosten van de voorziening, in relatie tot het draagvlak zijn onevenredig hoog en zwaar gesubsidieerd. Verhoging van de tarieven blijkt toch telkens te leiden tot het opzeggen van abonnementen. In Tilburg wordt gewerkt met een systeem van percentages dat uniek is in Nederland: in plaats van een abonnement betaalt men maandelijks één procent van de waarde van het kunstwerk.

Bevindingen

- Subsidie aan de kunstuitleen blijkt een geschikt beleidsmiddel om beeldende kunst te spreiden (niet zozeer in sociale zin). Ook komt de subsidie ten goede aan het inkomen van de kunstenaars.
- De hoogte van het bedrag dat aan de kunstuitlenen wordt uitgekeerd, bijna een derde van het totale bedrag van de rijksbijdrageregeling, staat ter discussie. Dit vooral gezien de beperkte sociale spreiding die gerealiseerd wordt en de mogelijkheid om de tarieven te verhogen.
- Verdergaande samenwerking, naar Amsterdams voorbeeld, kan de efficiëntie verbeteren en kosten wellicht reduceren.
- De afstemming tussen de overheidslagen is voor verbetering vatbaar.
- Overheden en kunstuitlenen zouden samen aan nieuwe ontwikkelingen kunnen werken: (para-)commerciële activiteiten, verbetering van de efficiëntie, regio-

nale samenwerking, activiteiten op het terrein van
educatie en voorlichting.

4. Musea

De subsidie is bestemd voor de aankoop van hedendaagse beeldende kunst van in Nederland wonende kunstenaars. In 1989 werd het bedrag van f 500.000 nog over 14 Brabantse musea³⁰ verdeeld. Musea ontvingen een lump sum (gerelateerd aan de mate waarin het betrokken museum zich toelegt op beeldende kunst) en een toelage (gerelateerd aan het bedrag van hun aankopen in het voorafgaande jaar, exclusief de daarin toegekende provinciale subsidies, 60 % van het totaalbedrag) bij aankoop van kunst. Aangezien niet alle musea die een lump-sum ontvingen een kwalitatief museaal collectiebeleid van moderne beeldende kunst zouden voeren, werden de lump sum-bedragen herverdeeld. Men besloot vanaf 1993 jaarlijks een bedrag van f. 300.000 over een geringer aantal musea te verdelen. Zeven musea zouden nog in aanmerking komen voor subsidie in de vorm van lump sums, op grond van het feit dat zij een belangrijk verzamel- en presentatiepunt op het terrein van de beeldende kunst vormen. In vergelijking met de andere Nederlandse provincies verdeelt de provincie Brabant subsidie over een groot aantal musea. De meeste anderen subsidiëren slechts één museum.³¹

Doelstelling

Naast de algemene doelstelling geldt hierbij de volgende subdoelstelling:

Het ondersteunen en versterken van musea in Noord-Brabant die een belangrijk verzamel- en presentatiepunt zijn op het terrein van de hedendaagse beeldende kunst.

³⁰ Behalve de in de tabel vermelde musea waren dat: het Gem. museum Helmond, Museum Kempenland (Eindhoven), Gem. Museum De Wieger (Deurne), Breda's Museum, Ned. Leder- en Schoenenmuseum (Waalwijk), Museum Jan Heesterhuis (Schijndel), Peter van den Brakencentrum (Sterksel).

³¹ Zie noot 4.

Overzicht

Musea	1993 en 1994
Noordbrabants Museum, 's Hertogenbosch	70.000
Van Abbemuseum, Eindhoven	70.000
Ned. Textielmuseum, Tilburg	40.000
Museum Jan Cunen, Oss	40.000
Museum voor Religieuze Kunst, Uden	70.000
Museum Het Kruithuis 's Hertogenbosch	20.000
Het Markiezenhof, Bergen op Zoom	20.000
Totaal	300.000

Evaluatie aan de hand van de criteria

1. *De subsidie wordt besteed conform de subsidievoorwaarden.*
De musea besteden de verleende subsidie aan aankopen van hedendaagse beeldende kunst van in Nederland wonende kunstenaars.
2. *De betrokken musea voeren een kwalitatief hoogwaardig collectiebeleid op het terrein van de hedendaagse beeldende kunst, blijkend uit een beleidsplan.*
Zie 3.
3. *De bestedingen met deze subsidie passen binnen het collectiebeleid en versterking van dit beleid, o.a. blijkend uit de inzet van eigen/andere middelen voor dit doel.*
Zowel het Noordbrabants Museum, het Van Abbemuseum en Het Kruithuis voeren een kwalitatief hoogwaardig collectiebeleid. Er is een duidelijk verzamelbeleid gericht op versterking van de collectie waarvoor ook middelen uit eigen budget aangewend worden.
Het Nederlands textielmuseum, het Museum Jan Cunen, het Museum voor Religieuze Kunst, Het Markiezenhof kopen hedendaags kunst aan die qua materiaal (bijv. het gebruik van textiel bij het textielmuseum) of qua stijl of thema passen bij het reeds gevoerde collectiebeleid.
4. *De betrokken musea ondernemen activiteiten gericht op vergroting van de belangstelling voor hedendaagse beeldende kunst.*
Het expositiebeleid van Het Noordbrabants Museum, het Van Abbemuseum, het Nederlands textielmuseum en het Museum Jan Cunen is hierop duidelijk gericht. Er worden bijvoorbeeld workshops, lezingen en rondleidingen georganiseerd, gericht op educatie.

5. *Vormgeving*.³²
Specificaties op dit terrein ontbreken veelal. Van de musea Het Kruithuis en het Nederlands textielmuseum is bekend dat zij regelmatig aankopen op dit terrein. Een ander voorbeeld is de subsidie die de provincie verleende aan het gemeentemuseum te Helmond voor het ontwerp van een kindermuseumkrant.

Bevindingen

- De belangrijkste vraag die zich opdringt is of de in 1993 gemaakte keuze voor zeven musea de beste keuze is. Hoe hebben de toen 'afgewezen' musea zich inmiddels ontwikkeld? Zijn er nieuwe initiatieven ontwikkeld?
- Een verdergaande versnippering van het budget is niet wenselijk. Een sterkere nadruk op een kwalitatieve selectie van de musea dient plaats te vinden. Er zouden andere criteria aangereikt moeten worden op grond waarvan dit beoordeeld kan worden.
- Het belonen van 'goed gedrag' van musea (bijvoorbeeld een verdeling van het totale bedrag over de musea naar rato van de eigen investeringen op het gebied van de hedendaagse beeldende kunst) dient opnieuw overwogen te worden.
- De samenwerking tussen musea en kunstuitlenen biedt interessante perspectieven voor de kunstuitlenen.

³² Deze indicator wordt door de provincie andermaal niet als een evaluatiecriterium in het lijstje opgenomen.

5. Aankopen en opdrachten beeldende kunst

Jaarlijks wordt er door de provincie f. 350.000 uitgetrokken voor beeldende kunst in openbare ruimten (gemeenten, bedrijven, instellingen). Dit gaat niet naar de 5 grote gemeenten die zelf een bijdrage voor hun totale b.k. beleid van de provincie ontvangen, de kunstuitlenen en de musea. Voor werk van minimaal 2 jaar in Nederland wonende professionele kunstenaars, kan subsidie verstrekt worden voor 50 % van de subsidiabele kosten (ook advieskosten), met een maximum van f. 30.000 per aanvraag. De aanvragen worden voorgelegd aan een adviescommissie (provinciale commissie 'Aankopen en opdrachten hedendaagse beeldende kunst en vormgeving') en beoordeeld op kwaliteit. De NBKS begeleidt de opdrachtgever.

Doelstelling

Bij het realiseren van de algemene doelstelling ligt de nadruk bij dit beleidsinstrument op:

- a. *spreiding en*
- b. *het bevorderen van de kwaliteit van de beeldende kunst.*

Daarnaast gelden de volgende subdoelstellingen:

- a. *het geven van kansen aan jongere en minder ervaren kunstenaars via meervoudige schetsopdrachten.*
- b. *het geven van bijzondere aandacht aan deeltherreinen, met name bouwkunst en vormgeving.³³*
- c. *het mogelijk maken van bijzondere projecten.*

Overzicht

	1993	1994
opdr. gemeenten	215.400	109.450,5
aank. gemeenten	-	-
opdr. instellingen	70.280	66.094
aank. instellingen	30.000	27.250
opdr. bedrijven	13.500	37.070
aank. bedrijven	5.000	-
Totaal	334.180	239.864,5

Uit de tabel komt naar voren dat niet het volledige bedrag wordt benut. Ook in de voorafgaande jaren vond er een structurele onderbesteding plaats. Dit werd reeds gesignaleerd in het PON-rapport³⁴ uit 1991 over de rijks-

³³ De voorzitter van de provinciale commissie, de heer Neeb, vraagt zich af of deze subdoelstelling niet beter voorop gezet zou moeten worden in plaats van de hoofddoelstelling.

³⁴ Dieleman, E. en A. v.d. Wakker, 'De rijksbijdrage beeldende kunst aan de provincie Noord-Brabant', Tilburg, 1991 (pp. 24-26).

bijdrageregeling. In 1988 werd 345.488,50 en in 1989 263.685,50 gulden gesubsidieerd.

In de 'Notitie beeldende kunst' uit 1992 werden om deze reden reeds een aantal effectverhogende maatregelen aangekondigd (p. 4, 18,19):

- subsidies in advies-en bemiddelingskosten (om opdrachtgevers te stimuleren méér de hulp van deskundigen in te roepen);
- stimuleringssubsidies; subsidies voor meervoudige opdrachten (om te stimuleren dat méérdere kunstenaars de kans krijgen een schetsontwerp te maken;
- uitlokken van opdrachten en/of uitschrijven van prijsvragen voor vormgeving en bouwkunst;
- informatie aandacht geven: brochure 'Beelden stroom' om kopers en opdrachtgevers beter te informeren (bestaan subsidiemogelijkheid, kwaliteitseisen kunstwerk).

Evaluatie aan de hand van de criteria

1. *De subsidie wordt besteed conform de "Subsidieregeling aankopen en opdrachten hedendaagse beeldende kunst en vormgeving, Provincie Noord-Brabant 1993-1996".*
De adviescommissie Beeldende kunstankopen en -opdrachten oordeelt over de kwaliteit van de ingediende aanvragen en adviseert GS al dan niet subsidie te verstrekken.
2. *Bij de verdeling van de subsidie is sprake van een evenwichtige spreiding over het grondgebied van de provincie.*
De spreiding van gesubsidieerde kunstwerken over Brabant is geen criterium dat prioriteit heeft. Het is de kwaliteit van het werk waarop de nadruk ligt. Indien een gemeente voor het eerst een aanvraag indient, wordt deze, in het kader van de geografische spreiding, met extra belangstelling bekeken.
3. *De gesubsidieerde werken van beeldende kunst zijn van goede kwaliteit.*
Daarover oordeelt de adviescommissie aan de hand van aspecten als: de innoverende waarde van het werk, een toetsing aan de hand van binnen de traditie geldende maatstaven (geen letterlijke navolging), de relatie van het kunstwerk tot de omgeving, factoren zoals duurzaamheid, situering en functionaliteit.³⁵ Verwacht mag worden dat een kunstwerk dat op deze punten beoordeeld wordt door een commissie, aan kwaliteitseisen voldoet. Het is opvallend dat zeer veel aanvragen afgewezen worden (zie verder).
4. *Bij gesubsidieerde meervoudige schetsopdrachten zijn jonge en minder ervaren kunstenaars betrokken.*

³⁵ 'Subsidieregeling aankopen en opdrachten hedendaagse beeldende kunst en vormgeving, Provincie Noord-Brabant 1993-1996,' Provinciaal blad van Noord-Brabant nr. 90/92, 's Hertogenbosch, 1992.

Het aantal jonge en onervaren kunstenaars dat betrokken is bij gesubsidieerde projecten is nog steeds beperkt. Er moet meer gewezen worden op de mogelijkheden voor meervoudige schetsopdrachten.

5. *Bij de toepassing van de subsidieregeling wordt incidenteel bijzondere aandacht besteed aan deelterreinen, bijvoorbeeld vormgeving en bouwkunst.* Het aandeel van vormgeving en bouwkunst is zeer beperkt. De voorbeeldprojecten (zie verder) zouden hierop een stimulans kunnen uitoefenen.
6. *Door de toepassing van de subsidieregeling worden incidenteel bijzondere projecten mogelijk gemaakt.* Met de NBKS lopen gesprekken over het opzetten van voorbeeldprojecten (zie verder). Het zou gaan om enkele grotere projecten op een jaar, waarvan de aanvraag en en uitwerking goed begeleid zou worden.
7. *Betrokkenen, aanvragers, kunstenaars, NBKS, adviescommissie stemmen in met het gevoerde beleid.* De aanvragers geven wel eens aan ontevreden te zijn in het geval van een afwijzing. De NBKS vindt het daarom belangrijk dat vanaf het ontstaan van een project een goede begeleiding (door de NBKS of een lokale pool van deskundigen) plaatsvindt.³⁶
8. *Het aantal kunstwerken waarvoor subsidie wordt verleend, de verhouding tussen subsidie-aanvragen en toekenningen.*³⁷

Ondanks de boven vermelde effectverhogende maatregelen werden er in 1993 van de 55 aanvragen slechts 22 (40%) toegekend. Van de 38 aanvragen in 1994 werden er 11 (29%) toegekend. Deze verhouding tussen aanvragen en toekenningen doet vermoeden dat men nog steeds niet voldoende bekend is met de eisen waaraan een kunstwerk moet voldoen om voor subsidie in aanmerking te komen. In twee adviezen van de desbetreffende commissie³⁸ aan G.S. met betrekking tot de subsidieregeling wordt gewezen op het feit dat het budget niet besteed wordt, hetgeen toe te schrijven is aan een gebrek aan kwaliteit van de kunstwerken. Er worden voorstellen gedaan om de huidige subsidieregeling aan te pakken. De voorstellen hebben betrekking op de deskundigheid van de adviescommissie, de voorlichting over de kwaliteitseisen ('kunst van niveau'), het belang van een goed samenspel tussen kunstenaar, opdrachtgever en adviseur,³⁹ mentor-schap voor kunstenaars in relatie tot kunst in open-

³⁶ Gesprek met directeur NBKS d.d. 30-10-1995.

³⁷ Dit is een indicator, door de provincie niet als evaluatiecriterium geformuleerd, toch is dit een niet onbelangrijk aandachtspunt.

³⁸ d.d. 29-06-1994 en 07-11-1994.

³⁹ De voorzitter van de adviescommissie pleit voor een eerder contact met de NBKS tijdens het voorbereidingsproces. Samen met de aanvrager/opdrachtgever kan bekeken worden hoe de aanvraag wel goedgekeurd kan worden gesprek (d.d. 17-11-1995).

bare ruimte. Nog steeds blijkt, zoals reeds in het PON-rapport (p. 14) werd gesignaleerd, dat onbekendheid met de kwaliteitseisen te vaak teleurstelling onder de subsidieaanvragers veroorzaakt (afwijzing bijv., als NBKS positief advies heeft uitgebracht is pijnlijk).

De adviescommissie beeldende kunstaankopen en -opdrachten heeft in haar advies aan GS⁴⁰ heeft het onderwerp van de onderbesteding van het budget eveneens aangesneden. Er wordt gepleit voor een actievere rol van de provincie op dit gebied, die zelf opdrachten geeft met voorbeeldfunctie. Namens de adviescommissie en de NBKS zijn voorstellen gedaan⁴¹. De inbreng van andere kunstdisciplines en samenwerking met andere vakgebieden zou bij de beoordeling betrokken worden.

Er wordt door de provincie samen met de NBKS gewerkt aan⁴²:

- een experimentele toepassing van de subsidieregeling waarbij onder verantwoordelijkheid van de NBKS onder een aantal strikte randvoorwaarden in een vroeg stadium een subsidietoezegging gedaan kan worden;
- een voorstel voor de uitvoering van een aantal voorbeeldprojecten;
- suggesties ter stimulering van meervoudige schetsopdrachten;
- een publiciteitsplan.

Verwacht wordt dat het officiële akkoord om van start te gaan niet lang meer op zich zal laten wachten en dat de NBKS alvast aan de slag gaat. De NBKS ziet deze ontwikkelingen met genoegen tegemoet. Het zou een uitbreiding inhouden van haar reeds bestaande kerntaak 'advisering'.

Voorbeeldprojecten

Vanuit de provincie klinkt een pleidooi voor een totaal-aanpak met visie, bijvoorbeeld een integrale aanpak met samenwerking tussen ruimtelijke ordening en cultuur. De excursie 'Ruimte voor kwaliteit' was daar een voorloper op. Daarbij werd o.a. aandacht besteed aan elementen in de openbare ruimte, de toepassing van beeldende kunst binnen de architectonische en stedenbouwkundige omgeving (beeldkwaliteitsplannen).

Een kunstwerk hoeft echter niet altijd blijvend te zijn. Er kan ook bijvoorbeeld gepleit worden voor een nieuwe vorm van omgaan met kunst in de openbare ruimte. Kunst die actueel en veranderbaar is, die 'niet meer vanzelf-

⁴⁰ d.d. 07-11-1995.

⁴¹ Brief van de adviescommissie beeldende kunstaankopen en -opdrachten aan het college van GS, d.d. 30-03-1995.

⁴² Zie brief provincie aan NBKS d.d. 30-03-1995 en 06-06-1995.

sprekend een permanent karakter' heeft, 'om te voorkomen dat het onderhevig wordt aan gewinning en verwordt tot enkel oriëntatiepunt of straatmeubilair. Continue wisselwerking tussen Kunst, de gebouwde omgeving en de maatschappij en tijdelijke kunstwerken kunnen daaraan bijdragen.' Een bijkomend voordeel is dat meer kunstenaars op een groter aantal plaatsen kunnen worden ingeschakeld en dat er een toename is van diversiteit en verwondering.⁴³

Bevindingen

- De subsidie wordt besteed conform de doelstellingen.
- Het budget wordt niet volledig besteed.
- De provincie heeft vervolgens vastgesteld dat de regeling niet volledig voldoet. Er wordt samen met de NBKS gewerkt aan een vernieuwde aanpak. Voorbeeldprojecten, getuigend van een integrale aanpak, zullen op touw gezet worden.
- De adviescommissie zou in een vroeger stadium van de aanvraag met de opdrachtgever en de NBKS moeten overleggen om teleurstellingen bij de opdrachtgever te voorkomen.
- Een versterkte rol van de NBKS is nastrevenswaardig. Marketing en publiciteit verzorgen, actief meedenken, mee-ontwikkelen, mee-kiezen en begeleiden in het voorbereidend proces van de aanvraag, is een rol die goed voor de NBKS is weggelegd.

⁴³ Bert Hermens, Architectuurcentrum, uit het 'Deelproject: de Indiaan en De Witte Dame'

6. Promotie-activiteiten: projecten, publikaties en manifestaties

Naast de autonome middelen van de provincie wordt een subsidie van f. 100.000 uit de rijksbijdrage aan diverse promotie-activiteiten verstrekt. In 1993 is dit geld via een apart verdeelprogramma 'extra verdeelprogramma 1993, beeldende kunst, vormgeving en bouwkunst' verdeeld. In 1994 is dit geld besteed als onderdeel van het verdeelprogramma 'Beeldende kunsten en Musea, Fotografie, etc.'. Het bedrag is sinds 1 januari 1995 via een mandaatsubsidie aan de NBKS toegewezen.

Doelstelling

Bij het realiseren van de algemene doelstelling ligt de nadruk bij dit beleidsinstrument op:

het presenteren van beeldende kunst aan het publiek en het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

De Provinciale Adviescommissie⁴⁴ brengt aan het college advies uit over de aanvragen. Bij een afwijzing is verweer mogelijk. Bij de beoordeling wordt aan de kwaliteit de hoogste prioriteit verleend. Nogal wat aanvragen worden afgewezen als het provinciale belang onvoldoende duidelijk is. Vooral bij publikaties worden de aanvragen zeer kritisch beoordeeld aangezien de nadruk van het verdeelprogramma ligt op de daadwerkelijke produktie van kunst en minder op ondersteunende activiteiten zoals catalogi. Er wordt geen structurele subsidie verstrekt.

Overzicht toezeggingen

Activiteit	1993	1994
Tentoonstelling	2	1
Manifestatie	2	1
Publikatie	3	1
Project	3	1
Symposium	-	1
Totaal	10	7

Evaluatie aan de hand van de criteria

1. *De subsidie wordt besteed conform de procedureverordening.*
De adviescommissie beoordeelt de aanvragen in overeenstemming met de procedureverordening.
2. *Gesubsidieerde activiteiten hebben een bovenlokaal publieksbereik.*

⁴⁴ De volledige naam luidt: de Provinciale Adviescommissie Beeldende kunsten en Musea, Fotografie, Letteren, Cultuur- en Geschiedbeoefening en Brabants Cultuureigen.

Zie 3.

3. *Gesubsidieerde activiteiten leveren een bijdrage aan de ontwikkeling van beeldende kunst en hebben een grote uitstraling en een inspirerende voorbeeldfunctie.*
Publieksbereik, uitstraling en het uitoefenen van een voorbeeldfunctie zijn eisen waaraan de aanvragen moeten voldoen om subsidie te ontvangen.
4. *Met de subsidie wordt een divers aanbod aan activiteiten ondersteund.*
De aard van de activiteiten loopt sterk uiteen, de adviescommissie besteedt speciale aandacht aan het ondersteunen van zeer verschillende activiteiten. Dit blijkt uit het overzicht van het gesubsidieerde aanbod.
5. *Betrokkenen, (adviescommissie, NBKS, kunstenaarsinitiatieven en -instellingen) stemmen in met het gevoerde beleid.*
Kunstenaarsinitiatieven en -instellingen kunnen gebruik maken van het recht op verweer bij een afwijzing. Van dit recht wordt in enkele gevallen gebruik gemaakt. De adviescommissie zet haar beweegredenen dan nogmaals uiteen. Soms wordt alsnog besloten, als de aanvraag bijvoorbeeld aangepast is, om tot subsidiëring over te gaan. Sinds 1995 is het verdeelprogramma Beeldende kunsten en fotografie aan de NBKS toegewezen

Bevindingen

- De adviescommissie geeft duidelijk aan op grond van welke criteria aanvragen al dan niet gehonoreerd worden. Ook de communicatie rondom afwijzingen is helder.
- Het budget van het verdeelprogramma Beeldende kunsten en Fotografie is nu aan de NBKS gemandateerd, de evaluatie hiervan moet nog plaatsvinden. De toewijzing aan het NBKS zal de duidelijkheid in het veld vergroten.

7. Conclusies en aanbevelingen

0. Algemeen

- De verleende subsidies worden door de gemeenten en instellingen besteed conform de doelstellingen. Dit pleit voor het handhaven van het beleid op grote lijnen. Op bepaalde punten verdient het provinciale beleid echter nog enige bijstelling.
- De rijksbijdrageregeling is ook expliciet bedoeld voor vormgeving. Daarover zijn nog weinig gegevens - beschikbaar. Opvallend is dat het ondernemen van activiteiten op het terrein van vormgeving door de provincie niet expliciet bij de evaluatiecriteria vermeld wordt.
- Centrale noties in Nuis' publikatie 'Pantser of ruggegraat'⁴⁵ zouden in het volgende kunstenplan expliciet aan de orde kunnen komen. Daarbij valt te denken aan: allochtonen, internationalisering⁴⁶, moderne (digitale) media, educatie (van jongeren). Dit heeft ook implicaties voor het bijstellen van de evaluatiecriteria.
- De evaluatiecriteria aan de hand waarvan het beleid geëvalueerd wordt, zouden voor het volgende kunstenplan kritisch bekeken moeten worden op consistentie, waardeoordeel, belangrijkheid, toepasbaarheid en beoordeelbaarheid.
- Van kunstinstellingen zou verwacht mogen worden dat zij hun verslaggeving wat beter afstemmen op de wijze waarop de provincie ze wil evalueren. Te meer daar de instellingen zelf inspraak hebben op het vastleggen van de evaluatiecriteria.

1. Gemeenten

- De uitvoering van het IPO-VNG convenant loopt volgens alle betrokkenen naar wens.
- Gezien de autonomie van de gemeenten wat de besteding van de middelen betreft, is het de vraag of het wel nodig is dat zij gedetailleerde, inhoudelijke, beter vergelijkbare stukken aanleveren. De evaluatiecriteria dienen dan echter eveneens aangepast te worden. Een marginale toetsing, vooral bij projecten die het regionaal belang overstijgen, is voldoende. Het is wel van belang dat de provincie verneemt waar de gemeenten mee bezig zijn, zodat het provinciale beleid erbij aan kan sluiten.
- Bij de gemeentelijke herindeling, moeten de middelen niet over meer gemeenten verdeeld worden dan nu het geval is. Voor de herverdeling afgerond is dient bekeken te worden of behalve het inwonersaantal an-

⁴⁵ Ministerie van OCW, 'Pantser of ruggegraat. Uitgangspunten voor cultuurbeleid', OCW, Zoetermeer, 1995.

⁴⁶ Zie het advies van de Raad voor W.O.C. d.d. 5 juli 1995.

dere factoren (het al dan niet voeren van een actief beeldende kunstbeleid) meetellen voor de verdeling van de middelen over de gemeenten.

- De provincie kan een voorname rol spelen bij het overleg tussen de gemeenten.

2. Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars

- De betrokken kunstenaars zijn tevreden over het beleid van het Fonds.
- Het lijkt zinvol om het Fonds bij de NBKS onder te brengen. Strikte voorwaarden met betrekking tot de inhoudelijke onafhankelijkheid dienen dan geformuleerd te worden om de inhoudelijke onafhankelijkheid van het Fonds te waarborgen.
- De NBKS kan met name in het voortraject functioneren om de duidelijkheid vooraf en de communicatie te verbeteren.
- Een formele bezwaarprocedure bij afwijzingen dient ingevoerd te worden.
- De instelling van produktiekredieten voor kunstenaars, naar Gronings voorbeeld in samenwerking met het VvK, zou een aanvulling op het Fonds kunnen betekenen. Deze mogelijkheid dient nader bekeken te worden.

3. Kunstuitleen

- Subsidie aan de kunstuitleen blijkt een geschikt beleidsmiddel om beeldende kunst te spreiden (niet zozeer in sociale zin). Indirect komt de subsidie ook ten goede aan het inkomen van de kunstenaars.
- Aan de kunstuitlenen wordt één miljoen gulden subsidie verstrekt. Gezien de beperkte effecten op het gebied van de sociale spreiding is een bescheiden tariefsverhoging een mogelijkheid om de provincie te ontlasten.
- In onderlinge samenwerking, en met de overheden kunnen para-commerciële activiteiten opgezet worden.
- Verdergaande samenwerking tussen de kunstuitlenen kan de efficiëntie verbeteren en kosten reduceren.
- De afstemming tussen de overheidslagen is voor verbetering vatbaar.
- Aan educatie (in samenwerking met BISK, overheden, scholen, overige kunstinstellingen) zou meer aandacht besteed moeten worden.

4. Musea

- De in 1993 gemaakte keuze voor subsidie aan, en de wijze van de verdeling over, zeven musea dient geëvalueerd te worden, daarbij moeten ook de musea die toen afvielen betrokken worden.
- Het is niet wenselijk het budget verder te versnipperen. De kwalitatieve selectie van de musea dient

- sterker benadrukt te worden.
- Een verdeelsleutel waarbij 'goed bedrag' beloond wordt zou opnieuw overwogen moeten worden.

5. Aankopen en opdrachten

- Er dient eerder in het proces van de aanvraag overleg plaats te vinden tussen de adviescommissie, de aanvrager en de NBKS.
- Gezien de structurele onderbesteding moeten voor dit beleidsinstrument andere wegen gekozen worden. De provincie is met de NBKS een vernieuwde aanpak aan het uitwerken waarbij het accent meer komt te liggen op integrale (voorbeeld)projecten.
- De rol van de NBKS kan op dit terrein uitgebreid worden; het verzorgen van marketing en publiciteit, actief meedenken, -ontwikkelen, -kiezen en begeleiden in het voorbereidend proces van de aanvraag.

6. Promotie-activiteiten: projecten, publikaties en manifestaties

- De adviescommissie geeft duidelijk aan op welke criteria projecten al dan niet gehonoreerd worden. Er is verweer mogelijk, de communicatie en afhandeling van de aanvraag (ook bij afwijzing) verlopen goed.
- Het verdeelprogramma Beeldende kunsten is sinds 1 januari 1995 aan de NBKS gemandateerd. De eerste evaluatie van de werking van de NBKS op dit gebied moet nog plaatsvinden.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Het patroon van jaarlijkse subsidiebudgetten.

Uit: 'Notitie Beeldende Kunst', 1992, Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

	1992	1993 t/m 1996
Uit eigen geld:		
NBKS	721.097,--	721.097,--
Manifestaties	175.000,--	175.000,-- *)
Totaal	996.097,--	996,097,-- *)

NBKS

De Nieuwe Brabantse Kunststichting is een provinciale dienstverlenende instelling en ontvangt jaarlijks een exploitatiesubsidie voor:

- het organiseren van tentoonstellingen,
- het adviseren en bemiddelen bij aankopen en opdrachten,
- het geven van informatie en voorlichting,
- en het verzamelen van informatie en documentatie.

De Raad voor W.O.C. concludeerde, in zijn advies over de beleidsnota 1992-1996 van de NBKS, dat het organiseren van tentoonstellingen geen taak meer zou moeten zijn voor de NBKS. Deze instelling moet zich bij uitstek richten op bemiddeling en voorlichting, waarbij documentatie een hulpmiddel en geen doel op zich is.

Manifestaties

Naast de f. 175.000,-- aan autonome middelen die de provincie al aan manifestaties besteedde, wordt besloten, op advies van het PON en de Raad voor W.O.C., vanaf 1993 de subsidie met f. 100.000,-- (uit de rijksbijdrageregeling) te verhogen.*)

Bijlage 2

Overzicht van de gesprekken die C. Slegers met betrokkenen voerde.

- 24 oktober 1995
drs. G. Roelofs, beleidsmedewerker sector Cultuur,
Sport en Vrije tijd van de gemeente **Tilburg**.
- 30 oktober 1995
R.A. Schoonen, directeur **NBKS**.
- 1 november 1995
mw. R. Meijer, eigenaar **Galerie Hüsstege** Den Bosch
- 6 november 1995
ir. J. Verschuuren, directeur **Brabantse Museum
Stichting (BMS)**
- 7 november 1995
Textielmuseum:
mr.drs. H. Rooney, interim directeur;
mw. drs. C. Boot, conservator beeldende kunst;
mw. drs I. de Roode, conservator textieldesign.
- 9 november 1995
**Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kun-
stenaars:**
J. Wijffels, voorzitter;
G. Koevoets, bestuurslid;
mw. J. de Bruijn, secretariaat.
- 15 november
delegatie van de **Brabantse Kunstuitlenen:**
mw. H. Kok, Eindhoven;
mw. H. van Xanten, Breda;
mw. M. van Nulden, Tilburg.
- 17 november 1995
P. Neeb, voorzitter commissie '**Aankopen en opdrach-
ten** hedendaagse beeldende kunst en vormgeving'.

Bijlage 3

Lijst van afkortingen

- BISK Brabants Instituut Steunfunctie Kunstzinnige Vorming
- BMS Brabantse Museum Stichting
- FKV landelijke Federatie Kunstuitlenen
- het Fonds Stichting Noordbrabants Fonds voor Beeldende Kunstenaars
- IPO Interprovinciaal Overleg
- IVA Instituut voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek
- NBKS Nieuwe Brabantse Kunst Stichting
- POK Provinciaal Overleg Noordbrabantse Kunstuitlenen
- VNG Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- VvK Voorzieningsfonds voor Kunstenaars.